Lelystad, 28 september 2021

Geachte Raadsleden,

Op dinsdag 21 september jongstleden hebben wij kennis genomen van de beraadslaging tijdens de oordeelsvormende sessie over het besluit om het herdenkingsmonument te verplaatsen. Uiteraard hebben wij begrip voor de zorgen en visies die zijn geuit. De huidige locatie is een prachtige plek, die heel veel jaar heeft voldaan aan de behoefte. Ook wij genoten ieder jaar van de serene rust en de vogels tijdens de twee minuten stilte op 4 mei.

De afgelopen twee jaar hebben wij, gedwongen door de huidige omstandigheden, een zeer sobere plechtigheid moeten organiseren. Dat maakte ons opnieuw bewust van het belang van samen herdenken en dat de herdenking toegankelijk moet zijn voor iedereen die er aan deel wil nemen.

Zo'n tien jaar geleden heeft het toenmalige 4/5mei comité de opdracht gekregen om de jongeren meer te betrekken. Dit hebben zij toen gedaan doormiddel van gesprekken en gedichten tijdens de plechtigheid. Dat lukte steeds minder goed, omdat ze tegen belemmeringen opliepen. Maar de opdracht is nog steeds belangrijk en actueel, want er zijn veel jongeren die steeds minder meekrijgen van de aanleiding en het belang van de herdenking. Er zijn helaas zelfs scholen waarbij in sommige situaties de tweede wereldoorlog niet of minder worden behandeld, omdat bepaalde facetten gevoelig liggen of regelrecht weerstand oproepen.

Dinsdag 21 september werd er niet verder nagedacht over de wensen die wij destijds als 4en5 Mei comité hebben geuit. Daar wringt de schoen, want zij die nu zeggen: "Het past toch altijd", weten niet hoe de organisatie de laatste 'gewone' jaren heeft geworsteld met het placeren van de gebruikelijk genodigden en groepen, zoals de groeiende groep veteranen, de politiekids en de leden van de scouting. Laat staan dat wij schoolklassen zouden kunnen uitnodigen of extra activiteiten organiseren voor of na de plechtigheid, zoals een koor, een gepaste voorstelling of een herdenkingsconcert. Ook met een eventuele verbouwing biedt de huidige locatie te weinig plek en is het te beperkend in de mogelijkheden. Waarbij bovendien een verbouwing ook onrecht zou doen aan de intimiteit die de plek nu juist zo bijzonder maakt.

De huidige plek is daarmee te beperkend in een groeiende stad in combinatie met een groeiende belangstelling en een groeiend besef dat herdenken en vrijheid moeten worden gekoesterd. Herdenken en vrijheid, waarop vaker dan éénmaal per jaar op 4 mei de aandacht mag worden gevestigd.

Het is niet alleen belangrijk dat er letterlijk meer ruimte is om te voldoen aan de groeiende belangstelling en activiteiten, maar wij vinden het vooral ook belangrijk dat de symbolische vertegenwoordiging van herdenken en vrijheid een prominentere centrale plaats krijgt in onze stad en samenleving.

Dat is één van de belangrijke argumenten, die in de beeldvormende sessie niet is besproken door de aanwezige raadsleden. Dit stond ook niet in het voorstel, maar is wel degelijk een belangrijk punt. Drie jaar geleden is het wel besproken in de eerdere sessies over dit onderwerp. Waar toen overigens vanuit meer raadsfracties steun en begrip was voor het verplaatsen naar het Stadshart, dan nu het geval lijkt. Ook in de enquête, die de gemeente heeft gehouden onder onze inwoners, gaf een duidelijke meerderheid aan dat er geen bezwaar is tegen verplaatsing van het monument. Wij hopen dat de raadsfractie, die nu beweert dat het dan geen goede enquête was, beseft wat zij daarmee suggereert. Daarnaast is er ook voorbij gegaan aan de wensen van de veteranen en het onderzoek van de GOL, waarin zij de bereikbaarheid hebben onderzocht en de bevindingen hen sterkte in het steunen van verplaatsing naar een beter bereikbare plek.

Na het vorige besluit van de raad om de beslissing over de verplaatsing uit te stellen tot de plannen met betrekking tot de omgeving van de beoogde nieuwe locatie duidelijk zouden zijn, is de indieners gevraagd consensus te zoeken met hen die bezwaren hadden tegen verplaatsing. Dat heeft het toenmalige 4/5mei comité gedaan. De nabestaanden van de kunstenaar hebben geen bezwaar tegen verplaatsing naar een prominentere plek.

Er is een compromis tot stand gekomen voor de verplaatsing met de joodse gemeenschap, mits de huidige plaquette op de nieuwe locatie, inclusief een loot van de Anne Frank-boom, bij het monument wordt geplaatst. Het ontstane compromis heeft geleid tot een bestuurlijke vertegenwoordiging uit de joodse gemeenschap binnen het bestuur van onze nieuwe stichting Herdenken, Verzoenen en Vrijheid Lelystad.

Uiteraard zal het nooit lukken om alle mensen, die de huidige locatie een warm hart toedragen en gewend zijn aan deze plek, te overtuigen dat tradities ook kunnen worden aangepast aan veranderende omstandigheden en wensen. En dat hoeft ook niet. Ook dat is een vrijheid die moet worden erkend en bevestigd. Daarom begrijpen wij het voorstel om op de locatie een ander beschikbaar monument plaatsen, zodat de plek niet leeg blijft op het moment dat het herdenkingsmonument is verplaatst.

In bijna elke gemeente in binnen- en buitenland neemt het oorlogs- of herdenkingsmonument een prominente centrale plaats in. In sommige steden en dorpen worden er meer dan eens per jaar plechtigheden of vieringen georganiseerd. Of is het onderdeel of startpunt van een project of bewustwording. Vaak in de buurt van het gemeentehuis of een andere plek, die vanwege de geschiedenis ervan belangrijk is, maar ook regelmatig in de buurt van een theater. Zelfs tegenover de Hollandse schouwburg in Amsterdam staat een herdenkingsmonument. En terecht! Dat wat daar gebeurd is mag nooit worden vergeten. Hoe gemakkelijk werd een symbool van vrijheid en vrije meningsuiting zomaar ingezet als deportatiegevangenis voor hen die ongewenst waren verklaard?

Die dunne grens moet worden bewaakt en verdedigd en daar mag men, sterker daar moet men, met regelmaat aan worden herinnerd. Voor onze vrijheid is een hele grote prijs betaald en dat mag nooit vanzelfsprekend zijn. Dat verhaal moet worden verteld en doorverteld.

Wij hopen dat de gedane, soms stellige uitspraken van raadsfracties niet zo stellig zijn dat er geen bijsturing van inzicht kan zijn en dat men, ondanks de eerdere te respecteren bezwaren, toch wil besluiten het herdenkingsmonument te verplaatsen. Dan kan eerstvolgende herdenking iedereen een waardevolle en respectabele plek worden geboden. Ongeacht de omstandigheden of de hoeveelheid belangstellenden. En wellicht zal ook daar de jaarlijkse stilte weer wordt gevuld met het geluid van vogels. Wij verwachten dat ook deze nieuwe prominente plek, die zoals gepland ook zal worden versterkt met de plaatsing van een Anne Frankboom en een Veteranen-Anjerperk, waardige en indrukwekkende herdenkingen zal gaan bieden.

Namens het bestuur stichting Herdenken, Verzoenen en Vrijheid Lelystad
Bart Visscher
Secretaris